КАБИНЕТ МИНИСТРОВ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МИНИСТРЛАР КАБИНЕТЫ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

2019 ел, 9 сентябрь

г.Казань

№ 805

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлаштыру буенча республика нормативларын раслау турында» 2013 ел, 27 декабрь, 1071 нче карарына үзгәрешләр кертү хакында

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты КАРАР БИРӘ:

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлаштыру буенча республика нормативларын раслау турында» 2013 ел, 27 декабрь, 1071 нче карарына (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2015 ел, 28 июль, 547 нче; 2016 ел, 9 август, 547 нче; 2018 ел, 25 гыйнвар, 39 нчы; 2018 ел, 4 апрель, 206 нчы; 2018 ел, 29 сентябрь, 874 нче; 2018 ел, 10 декабрь, 1099 нчы карарлары белән кертелгән үзгәрешләрне исәпкә алып) түбәндәге үзгәрешләрне кертергә:

түбәндәге эчтәлекле 1^1 нче пункт өстәргә:

«1^1. Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләренең җирле үзидарә органнарына рекреацияле зоналарны проектлаштырганда, төзегәндә һәм реконструкцияләгәндә, шулай ук аларны паспортлаштырганда бу карар нигезләмәләрен исәпкә алуны тәкъдим итәргә.»;

әлеге карар белән расланган шәһәр төзелешен проектлаштыру буенча республика нормативларында:

4 бүлектә:

4.1 бүлекчәнең 4.1.14 нче пунктындагы беренче абзацын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«4.1.14. Мохит саклау функцияләрен башкаручы җитештерү һәм башка объектларның санитария-саклау зоналары әлеге объектлар урнаша торган территориаль зоналар составына кертелә. Санитария-саклау зоналарыннан файдалануның һәм төзүнең рөхсәт ителә торган режимын гамәлдәге законнар, бу нормативлар, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Санитария-саклау зоналарын билгеләү һәм санитария-

яклау зоналары чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләрен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2018 елның 3 мартындагы 222 номерлы карары белән расланган Санитария-саклау зоналарын билгеләү һәм санитария-яклау зоналары чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләрен файдалану кагыйдәләре (алга таба – Кагыйдәләр), 2.2.1/2.1.1.1200 нче санитария-эпидемиология кагыйдәләре һәм нормаларында китерелгән санитария кагыйдәләре нигезендә, шулай ук санитария-саклау зонасын билгеләү турындагы карар белән күздә тотылган җир кишәрлекләрен файдалану режимы нигезендә кабул итәргә кирәк.»;

4.2 бүлекчәдә:

4.2.38 нче, 4.2.58 нче пунктларда «87 нче таблица һәм бу нормативларга теркәлгән 10 нчы кушымтаның 2 – 6 нчы таблицалары нигезендә» сүзләрен «бу нормативларга теркәлгән 10 нчы кушымтаның 2 – 6 нчы таблицалары нигезендә, шулай ук башка куркынычсызлык таләпләрен үтәп, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы территориясендә гамәлдә булган норматив документлар нигезендә янгыннан саклау һәм әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын тәэмин итеп» сүзләренә алыштырырга;

4.2.40 нчы пунктның икенче абзацында «, санитария-эпидемиология күзәтчелеге органнары белән килештереп,» сүзләрен төшереп калдырырга;

4.2.43 нче пунктның икенче абзацында «һәм санитария-эпидемиология күзәтчелеге органнары» сүзләрен төшереп калдырырга;

4.2.57 нче пунктның дүртенче абзацын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«Утар йортына хуҗалык сарае, гараж, мунча, теплица төзү 31-02-2001 нче санитария-эпидемиология кагыйдәләре һәм нормалары таләпләрен, бу нормативларга теркәлгән 10 нчы кушымтаның 2 – 6 нчы таблицалары нигезендә янгынга каршы нормаларны үтәп, шулай ук башка куркынычсызлык таләпләрен үтәп, Россия Федерациясе һәм Татар-стан Республикасы территориясендә гамәлдә булган норматив документлар ни-гезендә янгыннан саклау һәм әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын тәэмин итеп рөхсәт ителә. Күрше участоклардагы хуҗалык каралтыларын хуҗаларның уртак ризалыгы белән бетереп куярга рөхсәт ителә.»;

4.2.58 нче пунктта «87 нче таблица һәм бу нормативларга теркәлгән 10 нчы кушымтаның 2 – 6 нчы таблицалары нигезендә» сүзләрен «бу нормативларга теркәлгән 10 нчы кушымтаның 2 – 6 нчы таблицалары нигезендә, шулай ук башка куркынычсызлык таләпләрен үтәп, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы территориясендә гамәлдә булган норматив документлар нигезендә янгыннан саклау һәм әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын тәэмин итеп» сүзләренә алыштырырга;

4.4 бүлекчәдә:

4.4.10 нчы пунктның беренче абзацында «таләпләре нигезендә» сүзләре алдына «кагыйдәләр» сүзен өстәргә;

4.4.12 нче пунктта «Кулланучылар хокукларын саклау һәм кеше иминлеген яклау өлкәсендә күзәтчелек итү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы (Татарстан) буенча идарәсенең мәҗбүри катнашында» сүзләрен «санитария кагыйдәләре таләпләрен үтәүне исәпкә алып» сүзләренә алыштырырга;

4.4.38 нче пунктта «таләпләре нигезендә» сүзләре алдына «кагыйдәләр» сүзен өстәргә;

4.4.39 нчы пунктка түбәндәге эчтәлекле абзац өстәргә:

«Әлеге зоналар территориясендә төзергә рөхсәт ителә торган объектларны урнаштыру санитария-саклау зонасын билгеләү турындагы карар белән күздә тотылган җир кишәрлекләреннән файдалану режимы нигезендә гамәлгә ашырыла.»;

4.4.40 нчы пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«4.4.40. Санитария-саклау зонасы чикләрендә җир кишәрлекләрен түбәндәге максатларда файдалану рөхсәт ителми:

торак йортлар, белем бирү һәм медицина билгеләнешендәге объектларны, ачык типтагы спорт корылмаларын, балалар ялын һәм аларны савыктыру оешмаларын, рекреацион билгеләнештәге зоналарны һәм гражданнар тарафыннан үз ихтыяҗлары өчен бакчачылык яки яшелчәчелек алып бару өчен урнаштыру;

дару чараларын җитештерү һәм саклау объектларын, сәнәгатьнең азык-төлек тармаклары объектларын, азык-төлек чималының һәм азык-төлек продукциясенең күпләп сату складларын, эчәргә яраклы суны әзерләү һәм саклау өчен суүткәргеч корылмалары комплексларын урнаштыру, азык-төлек продукциясе сыйфатында алга таба файдалану өчен билгеләнгән авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү, саклау һәм эшкәртү максатларында җир кишәрлекләреннән файдалану, әгәр дә санитария-саклау зонасы билгеләнгән объектның химик, физик һәм (яки) биологик йогынтысы мондый чаралар, чимал, су һәм продукциянең аларга карата билгеләнгән таләпләр нигезендә сыйфатын һәм куркынычсызлыгын бозуга китерсә.

Санитария-саклау зоналары территориясе рекреация максатларында файдаланылмаска тиеш.

Санитария-саклау зонасы күләме 2.2.1/2.1.1.1200-0 нче санитария-эпидемиология кагыйдәләре һәм нормаларының 4.5 нче пунктында курсәтелгән очракларда һәм Кагыйдәләр белән күздә тотылган тәртиптә киметелергә мөмкин.»;

4.7 бүлекчәнең 4.7.26 нчы пунктындагы өченче абзацында татарча текстта «2.2.1/2.1.1.1200-03 нче санитария-эпидемиология кагыйдәләре һәм нормалары таләпләре нигезендә» сүзләрен «2.2.1/2.1.1.1200-03 нче санитария-эпидемиология кагыйдәләре һәм нормалары, Кагыйдәләрнең 5 нче пункты нигезендә, шулай ук санитария-саклау зонасын билгеләү турындагы карар белән күздә тотылган җир кишәрлекләрен файдалану режимы нигезендә» сүзләренә алыштырырга;

4.5 бүлекчәдә:

4.5.9 нчы пунктта «17 нче таблица» сүзләрен «18 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

4.5.11 нче пунктның икенче абзацын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«Торак пунктның планлаштыру структурасында урнашу урынына һәм әһәмиятенә карап, парклар түбәндәге төрләрдә булырга мөмкин:

шәһәр паркы – паркны карап тоту һәм масштабы шәһәр яки шәһәр округы халкының ихтыяҗларына туры килә;

торак районы паркы (район паркы) – паркны карап тоту һәм аның масштабы хезмәт күрсәтелә торган райондагы халык ихтыяҗларына туры килә;

авыл торак пункты паркы (авыл паркы) – паркны карап тоту һәм масштабы авыл торак пункты, шәһәр тибындагы поселок халкының ихтыяҗларына туры килә.

Билгеләнешенә һәм функциональ тулыланышына карап, күпфункцияле парклар түбәндәге типларга аерыла:

комплекслы күпфункцияле парк;

махсуслаштырылган күпфункцияле парк (алга таба – махсуслаштырылган парк).

Кагыйдә буларак, махсуслаштырылган парклар бик эре, эре һәм зур шәһәрләрдә оештырыла. Түбәндәге юнәлештәге махсуслаштырылган паркларга аерыла:

спорт паркы – яшел утыртмаларны, сулыкларны, яссы корылмаларны, спорт корылмаларын, шулай ук паркка килүчеләрнең кыска вакытлы ялы өчен корылмаларны бердәм архитектура-планлаштыру структурасына берләштерә торган ландшафт архитектурасы объекты;

балалар паркы – балаларга уйнау, күңел ачу, мәдәни-агарту һәм спорт күнекмәләре белән шөгыльләнү өчен билгеләнүче яшелләндерелгән территориядән гыйбарәт ландшафт архитектурасы объекты;

мемориаль парк – аерым затлар һәм (яки) тарихый вакыйгалар истәлегенә төзелгән һәм урнаштырылган, шәһәр парклары структурасына яраштырылган теләсә нинди сынлы сәнгать, архитектура әсәрләрен һәм техниканы үз эченә алган ландшафт архитектурасы объекты;

күргәзмә паркы – яшел утыртмаларны, сулыкларны, яссы корылмаларны, шулай ук күргәзмә заллары, павильоннар һәм аң белем бирү һәм тамаша билгеләнешендәге корылмалар комплексын бердәм архитектура-планлаштыру структурасына берләштерә торган ландшафт архитектурасы объекты;

этнография паркы – яшел утыртмаларны, сулыкларны, яссы корылмаларны бердәм архитектура-планлаштыру структурасына берләштерә торган һәм табигый ландшафт шартларында үткән вакыт торак, көнкүреш һәм мәдәни корылмаларының уникаль үрнәкләрен күрсәтү өчен билгеләнгән ландшафт архитектурасы объекты;

ботаника паркы, дендропарк – рекреацион эшчәнлекнең фәнни-тикшеренү һәм мәдәни-агарту юнәлешендәге ландшафт архитектурасы объекты, аларның территориясендә үз илебез һәм дөньякүләм флорасының үсемлек ресурсларын өйрәнү, шулай ук биологик фән өлкәсендә белемнәрне тарату буенча мәдәни-агарту эшләре алып барыла;

күңел ачу паркы – рекреацион эшчәнлекнең күңел ачу юнәлешендәге ландшафт архитектурасы объекты, алар территориясендә тамаша чаралары һәм аттракционнар үткәрү өчен ачык мәйданчыклар урнаштырыла;

сәламәтләндерү паркы – сәламәтлек саклау учреждениеләренә килүчеләр һәм аларның пациентлары ял итү һәм йөреп күңел ачу өчен билгеләнгән, яшелләндерелгән территориядән гыйбарәт булган ландшафт архитектурасы объекты.

Әһәмиятенә, урнашу урынына һәм рекреацион йөкләнешенә карап, рекреацион зоналар түбәндәге ярдәмче типларга аерыла:

1 нче ярдәмче тип – кимендә 500 мең халкы булган торак пунктларда рекреацион йөкләнеше күтәренке булган (туристлар агымын исәпкә алып) үзәк

шәһәр күпфункцияле паркы, шулай ук тарихый-мәдәни мирас объектларына караган һәм күп туристлар агымын җәлеп итү урыны булган парклар һәм скверлар;

2 нче ярдәмче тип – кимендә 100 мең халкы булган торак пунктларда яки шәһәр округының административ берәмлекләрендә рекреацион йөкләнеше югары булган шәһәр, район күпфункцияле паркы;

3 нче ярдәмче тип – рекреацион йөкләнеше уртача һәм түбән булган шәһәр, район, авыл күпфункцияле паркы, скверы, бульвары;

4 нче ярдәмче тип – рекреацион йөкләнеше түбән булган шәһәр, район, авыл күпфункцияле паркы, скверы, бульвары;

5 нче ярдәмче тип – урман паркы.

Рекреацион зонаның комплекслы төзекләндерү элементлары бәйләнешенә карап, парклар биш категориягә аерыла. Паркларны һәм скверларны категорияләргә кертү принциплары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының тышкы төзекләндерү объектларын карап тотуга һәм ремонтлауга финанслау чыгымнары күләмнәрен хисаплап чыгару тәртибен раслау турында» 2013 ел, 21 февраль, 117 нче карары белән билгеләнгән;

4.5.13 нче пунктта «18 нче таблица» сүзләрен «21 – 28 нче таблицалар» сүзләренә алыштырырга;

4.5.14 нче пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«4.5.14. Һәркем өчен файдалана алу мөмкинлеге радиусы түбәндәгеләрне тәшкил итәргә тиеш:

шәһәр парклары өчен – җәмәгать транспортында иң күбе 20 минут;

торак районнар (микрорайоннар) парклары өчен – иң күбе 15 минут, яки һәркем өчен җәяү файдалана алу мөмкинлеге 1 200 метр (42.13330.2011 нче кагыйдәләр җыентыгының 9.15 нче пункты).

18 нче таблица

Яңа рекреацион объектның һәм рекреацион зоналарның
гамәлдәге территорияләрен һәркем өчен файдалана алу мөмкинлеген билгеләү

Рекреацион объект тибы	Иң чик рекреацион йөкләнеш – бер тапкыр паркка килүчеләр саны, бер гектарга кеше	Һәркем файдалана алу мөмкинлеге радиусы
Урманнар:		-
караңгы ылыслы	1-3 тән артык түгел	
якты ылыслы	3 тән артык түгел	
киң яфраклы катнаш	8 дән артык түгел	
урман болыннары	20 дән артык түгел	
Урман парклары	10 нан артык түгел	Транспорт белән файдалана алу мөмкинлеге 15 – 20 минут

Рекреацион объект тибы	Иң чик рекреацион йөкләнеш – бер тапкыр паркка килүчеләр саны, бер гектарга кеше	Һәркем файдалана алу мөмкинлеге радиусы
Болын парклары	10 нан артык түгел	Транспорт белән файдалана алу мөмкинлеге 15 – 20 минут
Су парклары	10 нан артык түгел	Транспорт белән файдалана алу мөмкинлеге 15 – 20 минут
Шәһәр парклары	100 дән артык түгел	1 200 – 1 500 метр
Ял итү зоналары парклары	70 тән артык түгел	Транспорт белән файдалана алу мөмкинлеге 15 – 20 минут
Бакчалар	100 дән артык түгел	400 – 600 метр
Скверлар	100 һәм аннан күбрәк	300 – 400 метр
Бульварлар	100 һәм аннан күбрәк	300 – 400 метр

Көтелә торган рекреацион йөкләнешне билгеләгәндә рекреация территориясендә бер үк вакытта паркка килүчеләр санын рекреация объектыннан (махсуслаштырылган балалар паркларыннан, урман паркларыннан тыш) һәркем файдалана алу мөмкинлеге радиусында яшәүче халык саныннан 10 – 15 процентка тигез итеп (1 көнгә рекреацияләрдә булу коэффициенты) кабул итәргә тәкъдим ителә. Рекреацион йөкләнеш түбәндәге формула буенча исәпләп чыгарыла:

$$R = \frac{N}{S},$$

монда:

R – рекреацион йөкләнеш, бер гектарга кеше;

N – рекреация территориясендә бер үк вакытта булган кешеләр саны, кеше;

S – рекреацион зона мәйданы, гектар.

Бер рекреация объекты территориясендә төрле дәрәҗәләрдәге рекреацион йөкләнешле зоналарга бүленергә мөмкин.

Балалар паркларының көтелә торган рекреацион йөкләнеше рекреация объектыннан файдалана алу мөмкинлеге радиусында яшәүче балаларның 30 процентыннан (шулардан: 10 проценты – кече яшьтәге, 10 проценты – урта яшьтәге, 5 проценты – өлкән яшьтәге мәктәп укучылары, 5 проценты – мәктәпкәчә яшьтәге балалар) яки шәһәр балаларының барысыннан 7 процент (шулардан 2 проценты – кече яшьтәге, 3 проценты – урта яшьтәге, 1 проценты – өлкән яшьтәге мәктәп укучылары, 1 проценты – мәктәпкәчә яшьтәге балалар) исәбеннән чыгып билгеләнә.

Факттагы рекреацион йөкләнеш үлчәүләр белән билгеләнә.

Рекреацион зонаның факттагы рекреацион йөкләнеше көтелә торган күләмнән зур якка тайпылган очракта, рекреацион зонаның табигый мохитенә тискәре йогынты ясауны киметү буенча өстәмә чаралар күрергә кирәк.

Күтәренке рекреацион йөкләнешкә түбәндәге күрсәткеч туры килә:

парклар өчен – 1 гектарга 121 кешедән алып һәм аннан күбрәк;

урман парклары өчен – 1 гектарга 31 кешедән алып һәм аннан күбрәк;

скверлар, бульварлар, бакчалар өчен – бер гектарга 201 кешедән алып һәм аннан күбрәк.

Югары рекреацион йөкләнешкә түбәндәге күрсәткеч туры килә:

парклар өчен – 1 гектарга 101 – 120 кеше;

урман парклары өчен – 1 гектарга 11 – 30 кеше;

скверлар, бульварлар, бакчалар өчен – 1 гектарга 101 – 200 кеше.

Уртача рекреацион йөкләнешкә түбәндәге күрсәткеч туры килә:

парклар өчен – 1 гектарга 71 – 100 кеше;

урман парклары өчен – 1 гектарга 6 – 10 кеше;

скверлар, бульварлар, бакчалар өчен – 1 гектарга 61 – 100 кеше.

Түбән рекреацион йөкләнешкә түбәндәге күрсәткеч туры килә:

парклар өчен – 1 гектарга иң күбе 70 кеше;

урман парклары өчен – 1 гектарга иң күбе 5 кеше;

скверлар, бульварлар, бакчалар өчен – 1 гектарга иң күбе 60 кеше.

Рекреацион территорияләрнең табигый потенциалын саклап калу максатларында, табигый рекреацион ресурсларны саклау, ярдәм күрсәтү, торгызу буенча шартлар булдыру һәм аларның үтәлеше буенча мониторинг режимында даими тикшерүне гамәлгә ашыру зарур.

Тискәре йогынтыны киметү чаралары – алар юл-сукмак челтәренә төрле материаллар түшәү, юл-сукмак челтәренең киңлеген аны файдалану ешлыгына карап җайга салу, аеруча кыйммәтле үсемлек берләшмәләрен бордюрлар, декоратив коймалар, тере киртәләр белән әйләндереп алу, парк үсемлекләрен даими карау һәм аларны яңадан торгызу буенча чаралар үткәрү, халык ял итү өчен мәйданчыклар оештыру. Рекреацион йөкләнешләренә бәйле рәвештә, паркларны, скверларны, бульварларны, бакчаларны төзекләндерүгә карата таләпләр 19 нчы таблицада китерелә. Урман паркларын төзекләндерүгә карата таләпләр 20 нче таблицада китерелә.

19 нчы таблица

Паркларны, скверларны, бульварларны,
бакчаларны төзекләндерүгә карата таләпләр

Ял итүчеләр тыгызлыгы, бер гектарга кеше	Төзекләндерү буенча чаралар
Кимендә 50	Юл-сукмак челтәре өслекләре – йомшак, катнаш яки каты (табигый материаллар яки тротуар плитәсе), мәйданчыклар өслеге – газон яки йомшак, яшел утыртмаларның торышына мониторинг һәм рекреацион зонаны карап тоту буенча эшләр үткәрү
50	Юл челтәре өслекләре – катнаш яки каты (табигый материаллар (агач, таш) яки тротуар плитәсе), мәйданчыклар өслеге – йомшак яки катнаш,

Ял итүчеләр тыгызлыгы, бер гектарга кеше	Төзекләндерү буенча чаралар
	юл челтәрен бордюр ташы яки декоратив киртә белән каймалау, яшел утыртмаларның торышына мониторинг һәм рекреацион зонаны карап тоту буенча эшләр үткәрү
80	Юл челтәре өслекләре – катнаш яки каты (табигый материаллар (агач, таш) яки тротуар плитәсе), мәйданчыклар өслеге – катнаш, юлларны бордюр ташы яки декоратив киртә белән каймалау, түшәлгән юл челтәре буенча катгый хәрәкәт итү, яшел утыртмаларның торышына мониторинг һәм рекреацион зонаны карап тоту буенча эшләр үткәрү
100	Юл челтәре өслекләре – күбесенчә каты (табигый материаллар (агач, таш) яки тротуар плитәсе), аеруча йөкләнешле юлларны асфальтлау, мәйданчыклар өслеге – каты өслекләрне кулланып катнаш, юлларны бордюр ташы яки декоратив киртә белән каймалау, түшәлгән юл челтәре буенча катгый хәрәкәт итү, тере киртәләр һәм коймалар белән яшелләндерелгән территорияләрне саклау, буфер һәм туфрак саклау утыртмаларын куллану, тапталуга чыдам газонлы үләннәр куллану, яшел утыртмаларның торышына мониторинг һәм рекреацион зонаны карап тоту буенча эшләр үткәрү
130 һәм аннан күбрәк	Юл челтәрен асфальтлау, мәйданчыклар өслеге – каты өслекләрне кулланып катнаш, юлларны бордюр ташы яки декоратив киртә белән каймалау, түшәлгән юл челтәре буенча катгый хәрәкәт итү, бордюрлар, тере киртәләр һәм коймалар белән яшелләндерелгән территорияләрне саклау, бөтен вегетатив чор дәвамында парк үсемлекләрен даими торгызу өчен карау, буфер һәм туфрак саклау утыртмаларын куллану, тапталуга чыдам газонлы үләннәр куллану, паркның яшел утыртмалары торышын мониторинглау, яшел утыртмаларның торышына мониторинг һәм рекреацион зонаны карап тоту буенча эшләр үткәрү

20 нче таблица

Урман паркларын төзекләндерүгә карата таләпләр

Рекреацион йөкләнеш, бер гектарга кеше	Төзекләндерү буенча чаралар
1 – 5	Ландшафт кагылгысыз, табигый хәлдә кала, су агымнары һәм чокырлар аша чыгу урыннары оештырыла, тыныч ял итү һәм орнитологик күзәтүләр өчен урыннар җиһазландырыла, ял итү өчен эскәмияләр куела
5 – 10	Табигый үсемлекләр саклана, табигый мохиткә явым-төшемнән ышык урыннар, япмалар, ял итү өчен эскәмияләр, күперләр һәм су агымнары аша чыгу урыннары булдырыла. Грунт һәм яхшыртылган грунт юллары

Рекреацион йөкләнеш, бер гектарга кеше	Төзекләндерү буенча чаралар
	иң күбе 5 процент, асфальт хуҗалык мәйданчыкларында (чүп җыю урыннары) гына
10 – 20	Табигать мохите җил һәм давыл аударганнарны чистарту юлы белән төзекләндерелә һәм үзгәртелә. Мәйданчыклар белән юл-сукмак челтәре зона мәйданының 10 процентына кадәр тәшкил итә. Мәйданчыкларда япмалар, туристлар өчен приютлар, учаклар, чүп җыю урыннары, ясалма яки табигый эчәргә яраклы су чыганаклары, бәдрәфләр урнаштырыла. Бәдрәфләрдән җәяүлеләр файдалана алу мөмкинлеге зонасы – 2 километр. Юлларның өслеге яхшыртылган грунт. Юллар һәм сукмаклар (рекреацион йөкләнешкә карап) грунт яки су үткәрүчәнлек үзенчәлекләре белән түшәлгән табигый материаллар (агач, таш). Ял итү өчен эскәмияләр куела
20 – 50	Табигать мохите җил һәм давыл аударганнарны чистарту юлы белән төзекләндерелә һәм үзгәртелә. Мәйданчыклар белән юл-сукмак челтәре зона мәйданының 15 процентына кадәр тәшкил итә. Мәйданчыкларда һәм аланнарда япмалар, учаклар һәм мангаллар, чүп җыю урыннары, эскәмияләр, беседкалар, ясалма яки табигый эчәргә яраклы су чыганаклары, бәдрәфләр, пикниклар һәм ял итү өчен җиһаз урнаштырыла. Парк җиһазы һәм корылмалары (ышыклану урыннары, чатырлар), ландшафт үзенчәлекләрен исәпкә алып, табигый материаллардан эшләнә. Бәдрәфләрнең һәм эчәргә яраклы су чыганакларының җәяүлеләр файдалана алу мөмкинлеге зонасы – 1,5 километр. Юллар өслеге – яхшыртылган грунт. Рекреацион йөкләнешенә карап, юллар һәм сукмаклар – грунт яки су үткәрүчәнлек үзенчәлекләре белән түшәлгән табигый материаллар (агач, таш)
50 һәм аннан күбрәк	Парклар шартлары. Түбәндәгеләрне үз эченә ала торган парк тибындагы төзекләндерү: җәяү йөрү зонасы (40 – 75 процент), спорт-сәламәтләндерү зонасы (10 – 20 процент), массакүләм һәм мәдәни-агарту чаралары зоналары (3 – 8 процент), балалар өчен ял итү зонасы (5 – 10 процент), хуҗалык зонасы (2 – 5 процент)»;

4.5.15 нче пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«4.5.15. Күпфункцияле паркларны функциональ-планлаштыру буенча оештыру һәм парк объектлары халыкның төрле ял итү төрләрендәге ихтыяҗларын канәгатьләндерүгә ярдәм итәргә тиеш.

Парклар түбәндәге зоналарны үз эченә ала:

мәдәни-агарту чаралары зонасы;

массакүләм чаралар зонасы;

физкультура-савыктыру чаралары зонасы;

балалар өчен ял итү зонасы;

җәяү йөрү зонасы, төрле дәрәҗәдәге йөкләнеш белән сәламәтләндерү өчен җәяү йөрү зонасы;

административ, хуҗалык зоналары.

Парк территориясендә паркка килүчеләргә хезмәт күрсәтү һәм паркны эксплуатацияләү өчен биналар төзергә рөхсәт ителә. Төзелеш мәйданы парк территориясенең 5 процентыннан артмаска тиеш.

Паркның функциональ зоналарының тәкъдим ителгән бәйләнеше 21 нче таблицада китерелә.

21 нче таблица

Парк территориясен функциональ оештыру

Паркның файдалану төрләре буенча функциональ зоналары	Парк зоналарының җир участоклары күләмнәре	
	паркның гомуми мәйданыннан процент	кв.метр/кеше
Мәдәни-агарту чаралары зонасы	3 – 8	10 – 20
Массакүләм чаралар зонасы (тамаша, аттракционнар һәм башкалар)	5 – 17	30 – 40
Физкультура-сәламәтләндерү чаралары зонасы	10 – 20	75 – 100
Балалар өчен ял итү зонасы	5 – 10	80 – 170
Җәяү йөрү зонасы	40 – 75	200
Хуҗалык зонасы	2 – 5	–

Һәр зона, әлеге климат зонасы өчен хас булган үсемлек төрләрен кулланып, бизәлергә мөмкин:

җәяү йөрү зонасы өчен – агач-куак утыртмалары белән интенсив яшелләндерү: ешлыклар, чәчәк түтәлләре, үсемлекләр галереяләре, тере киртәләр һәм башкалар;

физкультура-сәламәтләндерү чаралары зонасы өчен – ачык киңлекләрдә махсус спорт газоннары оештыру;

массакүләм чаралар һәм балалар өчен ял итү зоналары югары декоративлык таләп итә: күпьеллык үсемлекләрнең декоратив формалары, чәчәк түтәлләренең төрле төрләре, тере киртәләр.

Һәр зона паркның планлаштыру структурасында билгеле бер урын алып торырга тиеш. Килүчеләр иң күп булган зоналар паркка керү юлында булырга һәм керү комплекслары – массакүләм чаралар, ял итү объектлары зоналары белән кыска вакыт аралыгында булырга тиеш. Уеннар, күңел ачулар өчен мәйданчыкларны, уен һәм спорт инвентарен прокатка бирү пунктларын төп җәяү йөрү юллары янында урнаштыру максатка ярашлы була. Спорт мәйданчыклары паркның бер урынында гына да (парк мәйданы 20 гектарга кадәр булганда), берничә урынында да (парк мәйданы 20 гектардан артыграк булганда) урнашырга мөмкин. Тыныч ял итү зонасын кешеләр иң аз йөри торган урыннарда оештырырга кирәк.

Керү зоналарында каравылчылар пунктын, яктырткыч белән (кирәк булганда) мәгълүмат стендлары, кассалар, уен һәм спорт инвентарен прокатка бирү пунктлары, киосклар, туклану объектлары, бәдрәфләрне урнаштырырга тәкъдим ителә.

Тамашачылар урыннары белән спорт мәйданчыклары килүчеләрне эвакуацияләү мөмкинлеген исәпкә алып урнаштырылырга тиеш.

Күпфункцияле парк территориясендә яки аның янындагы территориядә килүчеләрнең транспорт чараларын – автомобильләрне куеп тору урыннарын урнаштыру өчен махсус ачык мәйдан бүлеп бирергә мөмкин.

Паркка килүчеләр өчен автомобильләрне куеп тору урыннары паркның читендә, янындагы территорияләрдә урнаштырылырга мөмкин. Парковка урыннарына ихтыяҗ исәпләп билгеләнә һәм паркка берьюлы 100 килүчегә кимендә 5 – 7 машина урыны тәшкил итә. Автомобильләрне куеп тору урыннарының җир кишәрлекләренең күләмнәрен бер урынга: җиңел автомобильләр өчен – 25 кв.метр, автобуслар өчен – 40 кв.метр, велосипедлар өчен – 0,9 кв.метр кабул итәргә кирәк.

Кышкы чорда паркларны яхшырак файдалану өчен ел әйләнәсе эшләүче учреждениеләрне (мәдәни-агарту, тамаша, прокат һәм туклану пунктлары) төп керүләр юллары янында урнаштырырга кирәк.

Спорт юнәлешендәге махсуслаштырылган паркларда (спорт паркларында) беренче урын физкультура һәм спортка, физик үстерү һәм сәламәтләндерү өчен шәһәр халкының актив ялына бирелә. Спорт парклары 20 гектардан 50 гектарга кадәр мәйданны били.

Спорт парклары түбәндәгеләргә бүленә:

спортчыларның төрле спорт төрләре буенча ярышлар һәм күнегүләр өчен билгеләнгән махсуслаштырылган;

актив ял һәм спорт тибындагы уеннар өчен файдаланыла торган комплекслы (физкультура-савыктыру).

Территорияне функциональ зоналаштыру түбәндәгечә билгеләнә:

төгәл хәрәкәт графигы белән; спортчыларны һәм паркта ял итүче тамашачыларны бүлеп;

актив ял итү өчен демонстрацион, укыту-күнекмәләр ясау корылмаларына һәм актив ял итү өчен корылмаларга килүчеләр белән тулыландырып һәм аларны эвакуацияләп;

спортчыларның һәм паркка килүчеләрнең физик, психик көчләрен торгызу өчен рекреацион территорияләргә бүлеп.

Территорияне планлаштыру ягыннан оештыру, кагыйдә буларак, ачык һәм ябык киңлекләрнең контрастында булдырыла.

Спорт парклары халыкның күпләп килүенә карап исәпләп чыгарыла. Спорт паркының тәкъдим ителә торган функциональ зоналары 22 нче таблицада китерелә.

22 нче таблица

Спорт паркының тәкъдим ителә торган функциональ зоналары

Паркның функциональ зонасы исеме	Зона мәйданы, процент
Җәяү йөрү зонасы һәм тыныч ял итү зонасы*	30 га кадәр
Физкультура-сәламәтләндерү чаралары зонасы	60 ка кадәр
Массакүләм чаралар зонасы (тамашалар, аттракционнар һәм башкалар)	5 – 7

Паркның функциональ зонасы исеме	Зона мәйданы, процент
Хуҗалык зонасы	2 – 5
** Җәяү йөрү һәм тыныч ял итү өчен функциональ зона составында балалар өчен ял итү зонасының мәйданы исәпкә алынган.*	

Физкультура-сәламәтләндерү чаралары зонасы билгеле бер функциональ юнәлешкә ия булырга яки секторларга бүленергә мөмкин. Катнашучыларның һәм тамашачыларның иминлеген тәэмин итү өчен су-мотор, ату, автомобиль, ат спорты һ.б. секторларын изоляцияләүне күздә тотарга кирәк.

Территорияне яшелләндергәндә ачык спорт корылмаларын җилдән һәм тавыштан саклауга карата таләпләрне игътибарга алырга кирәк. Мәйданчыкларның уен киңлегенә яшел утыртмалар белән күләгәләр ясарга кирәкми. Спорт комплексы (яки аерым мәйданчыклар) чиге буйлап, саклагыч яшел утыртмалар полосасын күздә тотарга кирәк.

Спорт мәйданчыклары тирәсендәге кишәрлекләрне яшелләндергәндә яфракларның төсе һәм фактурасы, чәчәк атуның характеры игътибарга алына. Яктырак төстәге яфраклы үсемлекләр, шулай ук чәчәк ата торган куаклар утыртырга киңәш ителми, чөнки алар куакның көпшәк структурасы, ябалдашларның ажурлыгы, якты тональлеге аркасында уеннар өчен уңайсыз фон тудыра. Уен мәйданчыкларын һәм ачык йөзү бассейннарын чүпләндерә торган үсемлекләрне (энәле, орлыклы, чәчәкләре таҗлы), җил сындыруга бирешүчән (көмешсыман өрәңге һ.б.), кырау сугучан (экзотлар), шулай ук яфраклары һәм җимешләре иртә коела торган агачлар, үсемлекләрнең интродуцирован төрләре ассортименттан төшереп калдырыла.

Балалар юнәлешендәге махсуслаштырылган паркларның (балалар паркларының) күләмнәрен (исәп-хисап нормалары 42.13330.2011 нче кагыйдәләр җыентыгы белән расланган мәйданчыкларны һәм спорт корылмаларын кертеп) 1 кешегә 0,5 кв.метр исәбеннән чыгып кабул итәргә рөхсәт ителә,

Балалар паркы территориясен функциональ-планлаштыру буенча оештыру, тәрбия бирү һәм сәламәтләндерү эшләре бүлекләреннән чыгып, түбәндәге зоналарга бүленеп билгеләнә (23 нче таблица).

23 нче таблица

Балалар паркының тәкъдим ителә торган функциональ зоналары

Паркның функциональ зонасы исеме	Зона мәйданы, процент
Җәяү йөрү зонасы һәм тыныч ял итү зонасы	40 – 75
Балалар өчен ял итү зонасы	8 – 10
Физкультура-сәламәтләндерү чаралары зонасы	10 – 15
Мәдәни-тәрбия бирү зонасы, массакүләм чаралар зонасы (тамашалар, аттракционнар һәм башкалар)	10 – 20
Хуҗалык зонасы	2 – 5

Мәдәни-тәрбия бирү зонасы мөстәкыйль территориядә урнашырга яки объектлар буенча бүленергә мөмкин.

Физкультура-савыктыру чаралары зонасы (мәйданы буенча зур булган парклар өчен) төрле спорт җайланмалары белән җиһазландырыла. Спорт зонасында шулай ук шөгыльләнү өчен павильоннар, гардероблар, душ бүлмәләре, велосипедларны, чаңгыларны һәм тимераякларны прокатка алу пунктлары, медицина пунктлары һәм тренерлар өчен бүлмәләр урнаштырыла.

Массакүләм чаралар зонасы барлык яшь төркемнәренә бергәләп файдалану өчен төп комплексны һәм балаларның һәр яшь төркеме өчен бүлеп бирелгән объектларны үз эченә ала. Мәктәпкәчә яшьтәге балалар һәм кече мәктәп укучылары өчен уен комплексларын төп керү юлыннан ерак булмаган аерым участокларда урнаштырырга тәкъдим ителә.

Балалар өчен уен җиһазлары вандалларга каршы, якты, тәэсирле һәм нык булырга, эстетик сыйфатларга ия булырга тиеш.

Мәйданчыкларның күләмнәре, юллар габаритлары зона территориясенә рекреацион йөкләнеш нигезендә исәпләнгән булырга тиеш. Мәйданчыклар, гамәлдәге таләпләр нигезендә, дөрес ориентлаштырылган, җилдән һәм җәй көне артык кояш нурланышыннан саклау чарасы белән тәэмин ителгән булырга тиеш.

Махсуслаштырылган күргәзмә парклары аерымланган территориядә һәм күпфункцияле парклар территориясендә күргәзмә секторы буларак урнаштырылырга мөмкин. Күргәзмә паркын шәһәр планында һәм аның территориясенең архитектура-планлаштыру өлешендә урнаштыру күргәзмәләр үткәрүнең характерына һәм дәвамлылыгына бәйле. Күргәзмә паркы стационар, даими гамәлдә һәм даими булмаган, вакыйгаларга, истәлекле даталарга багышланган булырга мөмкин.

Парк күләме экспозициянең билгеләнеше һәм характеры белән билгеләнә һәм уртача 5 – 15 гектардан 50 гектарга кадәр тәшкил итә. Күргәзмә паркларын гомумшәһәр үзәгендә, үзәк шәһәр районында, планлаштыру районы үзәгендә, даими күргәзмә парклары өчен рекреацион территорияләрдә (шәһәр «бусагасы»нда) урнаштырыла.

Күргәзмә бакча-парк объектлары түбәндәгеләргә бүленә:

сәүдә (коммерция);

аң-белем бирү (фәнни-техник, сәнгать, авыл хуҗалыгы);

билгеле бер вакыт аралыгы өчен оештырыла торган;

юбилейларга яки истәлекле даталарга багышланган;

даими эшли торган (стационар);

универсаль, махсуслаштырылган, тематик.

Экспозициянең билгеләнеше, анда катнашучылар составы буенча күргәзмә парклар бөтендөнья, халыкара, милли, республика, төбәк, өлкә, шәһәр һәм районнарга бүленә. Күргәзмә паркларның функцияләре фән һәм техника, сәнәгать, авыл һәм урман хуҗалыклары, мәдәният һәм бакча-парк сәнгатенең казанышлары белән танышудан гыйбарәт. Ландшафтны проектлаштырганда территорияне функциональ оештыруга һәм барлык ландшафт композициясе үзәген билгеләүгә зур әһәмият бирелә. Күргәзмә паркның функциональ зоналары 24 нче таблицада китерелә.

24 нче таблица

Күргәзмә паркының тәкъдим ителә торган функциональ зоналары

Паркның функциональ зонасы исеме	Зона мәйданы, процент
Экспозиция зонасы	60 – 40
Клуб, музей зоналары, фәнни-методик эш зонасы, ял итү зонасы	10 – 20
Административ зона	2 – 10
Хезмәт күрсәтү зонасы	15 – 30
Хуҗалык зонасы	2 – 5

Күргәзмә паркын зоналарга бүлгәндә үзәк участоклар экспозиция өчен бирелә, ә периферия участоклары ял итү, балалар уеннары һәм аттракционнар өчен кулланыла. Мондый объектлар өчен 100 гектардан 600 гектарга кадәр мәйданлы территорияләрне күздә тота. Кайбер очракларда, табигать шартлары күргәзмә комплексларының композицион нигезе булып тора.

Махсус ботаника парклары, дендропарк – фәнни-тикшеренү учреждениесе булган һәм авыл һәм урман хуҗалыкларын баету, сәнәгатьнең парфюмерия, дару һәм химия тармакларын чимал белән тәэмин итү өчен үз илебезнең һәм дөнья флорасы ресурсларын өйрәнү белән шөгыльләнүче махсуслаштырылган парк.

Территория зурлыгына карап, ботаника бакчалары түбәндәге төркемнәргә бүленә: кечкенә – 30 гектарга кадәр, уртача – 30 – 100 гектар, эре – 100 – 300 гектар, иң эреләре – 300 гектардан артыграк.

Ботаника паркларының тәкъдим ителә торган функциональ зоналары нисбәте 25 нче таблицада китерелә.

25 нче таблица

Ботаника паркының тәкъдим ителә торган функциональ зоналары

Паркның функциональ зонасы исеме	Зона мәйданы, процент
Экспозиция, җәяү йөрү зоналары, күңел ачу зонасы	40 – 60
Административ зона	20 – 30
Хуьалык зонасы	2 – 5

Махсуслаштырылган мемориаль парклар – һәйкәлләр, истәлекле билгеләрне кую, массакүләм һәм индивидуаль каберлекләрне оештыру өчен билгеләнгән ландшафт архитектурасы объектлары буларак махсуслаштырылган паркларның аерым төре.

Мемориаль парклар үз әһәмияте һәм масштабы буенча түбәндәгеләргә бүленә:

монументаль зур ансамбльләр (шул исәптән мемориаль зиратлар);

истәлекле билгеләр белән мемориаль территорияләр;

киң урбанистик характердагы истәлекле комплекслар;

мемориаль камера ансамбльләре;

гражданнар зиратлары, хәтер парклары.

Мемориаль объектларны урнаштыру принцибы буенча мемориаль парклар тарихый-документаль, шәһәр төзелеше һәм берләштерелгән типка бүленә.

Мемориаль паркның функциональ зоналары нисбәте 26 нчы таблицада китерелә.

26 нчы таблица

Мемориаль паркның тәкъдим ителә торган функциональ зоналары

Паркның функциональ зонасы исеме	Зона мәйданы, процент
Мемориаль зона	20 – 55
Административ, хуҗалык зоналары, хезмәт күрсәтү зонасы	10 – 25

Мемориаль зона түбәндәгеләрне үз эченә ала:

экспозицияләр зонасы (мактаулы җирләү ансамбльләре, чын мемориаль объектлар, истәлекле агачлыклар, калкулыклар, павильоннар, музейлар, кече архитектура формалары, бердәмлек җырлары һәм сәяси җырлар фестивальләре һәм митинглар өчен мәйдан яки болын);

веноклар салу һәм антлар кабул итү өчен мәйданчыклар;

мәгълүмати хәбәрләр өчен мәйданчыклар;

җәяү йөрү һәм ял итү өчен территорияләр.

Экспозиция зонасының күләме-киңлеге буенча чишелеше мемориаль объектның үзенчәлеген билгели. Хәрәкәт маршрутлары музей маршрутлары белән охшаш. Аларның схемалары барлык төр булуларны исәпкә алырга тиеш – экскурсия, ялгыз, кызыксынулар буенча, таныштыру. Алар ябык һәм линияле ирекле принциплар буенча проектлаштырылырга мөмкин. Экспозиция зонасының планлаштыру буенча оештыру, күләм-киңлек композициясе элементлары составына һәм аларны кабул итү үзенчәлекләренә туры китереп, маршрут божраларын оештыруны күз алдында тота. Төп элементлар керү зонасына якынрак урнаша һәм ландшафтта өстенлек итәргә тиеш. Калган элементларны, кабул итү үзенчәлекләрен исәпкә алып, әлеге программа буенча урнаштырырга кирәк. Массакүләм чаралар (ритуаль, әдәби укулар, митинглар) өчен кулланыла торган элементлар халыкның зур массалары булуга шартлар тудыру өчен бер-берсенә карата тупланып урнаштырыла. Функциональ зоналарның чигендә һәм төп экспозициядән читтә төп зонаның характерын бозмый торган, иркенрәк күләм-киңлек һәм архитектура корылмалары булырга мөмкин. Керү зонасы килүче белән эшләү өчен үсеш алган күләм-планлаштыру чишелешен алырга тиеш. Монда зур үлчәмле элементларны – символларны урнаштыру максатка ярашлы була. Фәнни-методик, кинолекцион, китапханә эше өчен шартлар тәэмин ителә.

Махсуслаштырылган этнографик парклар – бу халык иҗаты, көнкүреш һәм архитектура музей парклары. Алар территориясендә халык иҗаты фестивальләре, фольклор ансамбльләре чыгышы, халык бәйрәмнәре, күңел ачулар һәм ярминкәләр

үткәрелергә мөмкин. Ландшафт архитектурасының мондый махсус объектлары мәдәни-танып белү парклары төркеменә керә.

Аларның экспозициясе нигезе булып халык көнкүреше, һөнәрчелек, сәнгать, мәдәният, төзелеш сәнгате корылмалары һәм предметлары хезмәт итә. Урнашуга карап, аларда булу вакыты берничә сәгатьтән алып өч тәүлеккә кадәр тирбәлә. Әгәр дә яшәү вакыты ике һәм аннан күбрәк тәүлек тәшкил итсә, кунакханәләр, мотельләр һәм туклану объектлары, урманда яки су янында ял итү урыннары белән кемпинглар, ачык эстрада оештырыла. Шәһәр читендә урнашканда парк территориясен транспорт узелларына һәм эре магистральләргә тоташтыру мәҗбүри.

Этнографик паркның функциональ зоналары нисбәте 27 нче таблицада китерелә.

27 нче таблица

Этнографик паркның тәкъдим ителә торган функциональ зоналары

Паркның функциональ зонасы исеме	Зона мәйданы, процент
Экспозиция зонасы	40 – 70
Фәнни-методик зона	2 – 5
Ял итү зонасы	10 – 20
Административ, хуҗалык зоналары	2 – 5

Махсуслаштырылган күңел ачу паркы – бу уникаль, югары технологияле мәдәни-күңел ачу, спорт-сәламәтләндерү һәм рекреацион хезмәтләр күрсәтү комплексы.

Күңел ачу паркларыны һәм аттракционнарны түбәндәге төрләргә бүләргә киңәш ителә:

пляж-күңел ачу парклары (аларда батутлар, өреп кабартылган аттракционнар, тоббоганнар һәм шуларга охшаш күңел ачулар киң кулланыла);

күчмә аттракцион парклары;

паркта аттракционнар зонасы. Мондый зоналар паркка ял итүчеләрне күп санда җәлеп итү өчен билгеләнгән (мәйданы бер гектардан артыграк булмаган һәм иң күбе 5 – 8 аттракцион);

тематик стационар күңел ачу бакчасы яки паркы.

Аттракционнарның төп төрләренә түбәндәгеләр керә:

шуу (шуу таулары, карусельләр, таганнар);

тамаша (имитацион корылмалар, иллюзионнар);

уен (тир, уен автоматлар, кегельбаннар һ.б.);

күчмә (су асты көймәләре, монорельс һ.б.).

Сыйдырышлыгы буенча аттракционнар түбәндәгеләргә бүленә:

кече – 5 – 20 кеше;

уртача – 20 – 50 кеше;

эре – 50 дән артыграк кеше.

Аттракционнарны урнаштыру куркынычсызлык, сыйдырышлылык (яки үткәрү сәләте), җәлеп итүчәнлек, максималь куллану мөмкинлекләре таләпләренә туры килергә тиеш.

Паркта түбәндәге зоналарга бүлергә мөмкин:

гомуми зона;

махсуслаштырылган зона;

ял итү һәм җәяү йөрү зонасы.

Гомуми зона чишелешнең бөтенлеге, күптөрлелеге, аралашу һәм физик күнегүләр ясау мөмкинлеге белән характерлана. Кооперация башка күңел ачу формалары (шапито, амфитеатрлар, бию мәйданчыклары) белән тәэмин ителә, вакытлыча туклану һәм сәүдә нокталары, ял итү урыннары, визуаль мәгълүмат, тавыш белән бизәлеш күздә тотыла.

Махсуслаштырылган зона ясалма сулыкларның һәм су җайланмаларының бүленеше, изоляциясе, булуы белән характерлана, балалар җайланмалары яшел утыртмаларга һәм ял итү урыннарына якынлаштырыла.

Ял итү һәм җәяү йөрү зонасы яшел утыртмалар, туклану, балалар уеннары, үләндә ял итү, пляжлар булган периферия урнашуы белән характерлана.

Махсус күңел ачу паркы территориясен киңлек буенча оештыру линияле, ягъни аттракционнар яки блоклар эзлекле урнашкан һәм үзәкләштерелгән, ягъни үзәк ядро тирәсендә радиаль урнашкан булырга мөмкин.

Яшел утыртмалар түбәндәге функцияләрне башкарырга тиеш:

саклау һәм киртәләү (экраннар, хәрәкәтне оештыру, бүлү полосалары, тавыш изоляциясе, яшел фон);

тематик (тематик сценарий нигезендә фантастик ландшафтлар булдыру);

декоратив (кучмә һәм транспорт композицияләре, үсемлекләрнең киселгән формалары).

Махсуслаштырылган сәламәтләндерү паркы авырулар һәм ял итүчеләр өчен иң уңайлы психоэмоциональ, гигиена һәм микроклиматик мохит булдыру өчен билгеләнгән. Бу парк төренең үзенчәлеге шунда: ял итү өчен гомуми табигый фонны мәҗбүри саклау белән бергә кирәкле барлык дәвалау-савыктыру процедураларын үткәрү, организмга йөкләнешнең төрле дәрәҗәсендә булган физкультура кунекмәләре, шулай ук ял итүчеләргә ирекле көндәлек аралашу өчен уңай шартлар тудыру мөмкинлеген дә карарга кирәк.

Дозалы дәвалау маршрутларын – терренкурларны трассировкалау һәм ландшафтлы төзекләндерү аерым роль уйный, алар медицина таләпләрен генә канәгатьләндереп калмыйча, җирлектәге табигый, шулай ук тарихый, этнографик, архитектура истәлекле урыннарын ачарга тиеш.

Сәламәтләндерү паркы территориясен ел әйләнәсе һәм сезонлы файдалану зоналарына бүлү максатка ярашлы була. Бу капиталь корылмаларны тагын да туплабрак урнаштырырга, аларны төзү һәм эксплуатацияләү чыгымнарын киметергә, җирлекнең табигый характерын саклап калырга мөмкинлек бирә. Хәтта «ел әйләнәсе» зонасында да биналар һәм корылмалар мәйданның 30 процентыннан артыгын алып тормавы мәслихәт. Дәвалау-савыктыру объектлары комплексы өчен

иң яраклы табигать фоны – шактый сирәкләндерелгән һәм коры нарат яки аланнары булган катнаш урман, су коену өчен сулык, комлы пляжлар һ.б.

Урман парклары урман фондының урман участокларыннан гыйбарәт.

Урман парклары территориясендә бер үк вакытта 1 гектарга 10 – 50 кеше килгән очракта, хәрәкәтне оештыру өчен юл-сукмак челтәрен, ә урман читләрендә – туфрак саклау утыртмалары, шул исәптән бер үк вакытта 1 гектарга 50 һәм аннан да күбрәк кеше булганда – урман ландшафтын паркка әвереледерү чараларын күздә тотарга кирәк.

Урман кишәрлеген төзекләндерү чараларын планлаштыру урман паркы урнашкан урманнар типларына бәйле рәвештә, ландшафтларның индивидуаль тасвирламаларын исәпкә алып башкарыла.

Урман паркы территориясен төзекләндерү җәяүлеләр һәм чаңгы трассаларын салудан, спорт һәм уен мәйданчыкларын, ял итү урыннарын, яңгырдан яшеренү урыннарын булдырудан гыйбарәт. Урман паркларында керү урыннарыннан һәм елгалар, күлләр, буалар һәм сусаклагычлар ярларыннан 100 метрга кадәр радиуста күпләп ял итү зоналары участоклары шәһәр парклары дәрәҗәсендә төзекләндерелә.

Урман паркындагы функциональ зоналарның тәкъдим ителә торган нисбәте 28 нче таблицада китерелә.

28 нче таблица

Урман паркының тәкъдим ителә торган функциональ зоналары

Урман паркының функциональ зонасы исеме	Зона мәйданы, процент
Тыныч ял итү зонасы	80
Актив ял итү зонасы	5
Парк зонасы	10

Парк территориясендә комплекслы төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: төп юлларның каты өслек капламы төрләре, өслекләр бәйләнеше элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр (1 гектарга кимендә 15 эскәмия исәбеннән), чүп савытлары (800 кв.метрга кимендә бер чүп савыты исәбеннән) һәм чүп өчен кечкенә контейнерлар (өч көнгә калдыкларның уртача җыелуыннан чыгып (8 куб.метр күләмендәге өч гектарга кимендә бер), мәйданчыкларны җиһазлау, яктырту җиһазлары. Гомумшәһәр күпфункцияле паркы территориясендә төзеклән-дерү элементлары түбәндәгеләрне үз эченә ала: төп юлларны һәм мәйданчыкларны (спорт һәм балалар мәйданчыкларыннан тыш) каты каплау төрләре (плитә белән түшәү), өслекләр бәйләнеше элементлары, яшелләндерү, декоратив-гамәли бизәлеш элементлары, су җайланмалары (сулыклар, фонтаннар), эскәмияләр (1 гектарга кимендә 15 эскәмия исәбеннән), чүп савытлары (800 кв.метрга кимендә бер чүп савыты исәбеннән) һәм чүп өчен кечкенә контейнерлар (өч көнгә калдыкларны уртача туплаудан чыгып (8 куб.метр күләмле өч гектарга кимендә бер), койма (парк, тулаем алганда, аттракционнар зоналары, аерым мәйданчыклар яки утыртмалар), мәйданчыкларны җиһазлау, урам техник җиһазлары («Су», «Туңдырма» арбалары),

яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, парк зонасы яки гомумән парк турында мәгълүмат йөрткечләр.

Урман паркы территориясендә комплекслы төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге үз эченә: юл челтәрен (җәяү йөреп ял итү зонасы өчен иң күбе 10 процент һәм тыныч ял зоналары өчен 1 – 3 процент), урман-парк җиһазларын (җәяү йөреп ял итү зонасы өчен 100 гектарга иң күбе 70 данә һәм тыныч ял итү зонасы өчен 100 гектарга өч – биш данә), чүп савытларын (җәяү йөреп ял итү зонасы өчен 100 гектарга иң күбе 10 данә һәм тыныч ял итү зоналары өчен 100 гектарга дүрт данә) ала.»;

4.5.22 нче пунктка түбәндәге эчтәлекле абзацлар өстәргә:

«Велосипед юллары 1,5 – 2,0 метр киңлектәге җәяүлеләр аллеялары белән кисешмәскә тиеш. Аларның өслеге тыгызланган вак чуерташтан эшләнгән булырга мөмкин. Велосипед юлларының күчәр авышлыгы 8 проценттан артмаска тиеш.

Бульвар юлларының һәм мәйданчыкларының өслеген, аларга килүчеләр агымының зур йөкләнешен исәпкә алып, каты һәм ярымкаты материаллардан ясау яхшырак була. Өслек элементларының рәсеме һәм аның төсе үсемлекләрнең яшел төсе белән контрастлаштырылган булырга тиеш. Килүчеләр агымы аеруча зур булган очракта, аерылган итеп, бер-ике модульгә (0,75 – 1,5 метр) бүлү полосаларын оештырырга мөмкин. Бу газон, чәчәклек, киселгән түбәнәк куак булырга мөмкин. Аеру полосасында яктырту приборлары, скульптура формалары, мәгълүмати күрсәткечләр һәм стендлар урнаштырырга мөмкин.»;

4.5.23 нче пунктта «20 нче таблицада» һәм «20 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «29 нчы таблица» һәм «29 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

4.5.24 нче пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«4.5.24. Сквер кыска вакытлы көндәлек ял итү, җәяү йөрү, очрашулар, җәяүлеләрнең транзит хәрәкәте, балалар белән җәяү йөрү, мемориаллар, һәйкәлләр урнаштыру һәм башкалар билгеләнгән компактлы яшелләндерелгән территориядән гыйбарәт. Моннан тыш, скверга керү зоналары бүленә.

Скверның төп элементы – ул, гадәттә, скульптура, фонтан, бассейн, архитектура корылмасы, чәчәк түтәлләре яки агач һәм куакларның җанлы төркемнәре булган газонлы үзәк мәйданчык.

Сквер территориясе зур булса, берничә мәйданчыкны планлаштырырга мөмкин. Мәйданчыклар скверны планлаштыруның функциональ зоналарының үзәк элементлары булып тора. Һәр мәйданчык тәмамланган композициядән гыйбарәт. Сквердагы мәйданчыкларның күләме территория мәйданына һәм килүчеләр санына бәйле рәвештә билгеләнә.

Скверга керү юлларын урнаштыру шулай ук җәяүлеләр хәрәкәтенең бөтен системасын оештыруга бәйле. Скверларның архитектура-планлаштыру композициясенә төп җәяүлеләр хәрәкәте аллеялары, җәяү йөрү сукмаклары, ял итү мәйданчыклары керә.

Мәйданнарда яки урам чатларында урнаштырылган скверларда үтәли хәрәкәт итү оештырылырга мөмкин. Җәяүлеләр хәрәкәте интенсив булган мәйданда сквер юллары системасы ял итү мәйданчыкларыннан аерып һәм сквер аша кыска юл белән

җибәреп транзит агымының юнәлешен исәпкә ала. Йортлар арасындагы урамнарда урнашкан скверларда җәяүлеләрнең транзит хәрәкәте булмаска тиеш.

Мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен мәйданчыкларны, әгәр дә чиктәш урамнарда транспорт хәрәкәте интенсив булмаса, шәһәрнең торак зонасында урнашкан скверларда оештырырга кирәк.»;

4.5.25 нче пунктта «21 нче таблица» һәм «21 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «30 нчы таблица» һәм «30 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

4.5.27 нче пунктта «22 нче таблица» һәм «22 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «31 нче таблица» һәм «31 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

4.7 бүлекчәдә:

4.7.43 нче пунктта «40 нчы таблица» сүзләрен «50 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

4.7.44 нче пунктта «23 нче таблица» һәм «23 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «32 нче таблица» һәм «32 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

4.7.50 нче пунктта «24 нче таблица» һәм «24 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «33 нче таблица» һәм «33 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

4.8 бүлекчәдә:

4.8.2 нче пунктның беренче абзацында «2.2.1/2.1.1.1200-03 нче санитария-эпидемиология кагыйдәләре һәм нормалары» сүзләреннән соң «, Кагыйдәләр» сүзен өстәргә»;

4.8.22 нче пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«4.8.22. Үләт базы яки аерым торган биотермик чокыр төзү өчен җир кишәрлеген сайлау һәм бирү, санитария кагыйдәләре таләпләрен исәпкә алып, Ветеринария һәм фитосанитария күзәтчелеге федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе тәкъдиме буенча җирле үзидарә органнары тарафыннан башкарыла.»;

4.8.87 нче пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«4.8.87. Кар эрү һәм кар эретү пунктларыннан торак территориягә кадәр санитария-саклау зонасы күләме 100 метрга тигезләнергә тиеш.»;

5 бүлектә:

5.1 бүлекчәдә:

5.1.6 нчы пунктта «25 нче таблицада» сүзләрен «34 нче таблицада» сүзләренә алыштырырга;

5.1.7 нче пунктта «25 нче таблица» сүзләрен «34 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.8 нче пунктта «26 нчы таблица» һәм «26 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «35 нче таблица» һәм «35 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.9 нчы пунктта «27 нче таблицада» һәм «27 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «36 нчы таблицада» һәм «36 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.12 нче пунктта «28 нче таблица» һәм «28 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «37 нче таблица» һәм «37 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.13 нче пунктта «29 нчы таблицада» һәм «29 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «38 нче таблицада» һәм «38 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.21 нче пунктта «30 нчы таблицада» һәм «30 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «39 нчы таблицада» һәм «39 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.26 нчы пунктта «31 нче таблицада» һәм «31 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «40 нчы таблицада» һәм «40 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.33 нче пунктта «25 нче таблица», «28 нче таблица», «26 нчы таблица» һәм «29 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «34 нче таблица», «37 нче таблица», «35 таблица» һәм «38 таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.43 нче пунктта «25 нче таблица», «28 нче таблица», «26 нчы таблица» һәм «29 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «34 нче таблица», «37 нче таблица», «35 нче таблица» һәм «38 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.46 нчы пунктта «32 нче таблица» сүзләрен «41 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.51 нче пунктта «32 нче таблица» сүзләрен «41 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.56 нчы пунктта «32 нче таблица» сүзләрен «41 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.87 нче пунктта «26 нчы таблица» һәм «29 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «35 нче таблица» һәм «38 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.102 нче пунктта «33 нче һәм 34 нче таблицаларда» сүзләрен «42 нче һәм 43 нче таблицаларда» сүзләренә алыштырырга;

5.1.104 нче пунктта «33 нче таблица» һәм «34 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «42 нче таблица» һәм «43 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.105 нче пунктта «25 нче таблица», «28 нче таблица», «30 нчы таблица», «26 нчы таблица» һәм «29 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «34 нче таблицада», «37 нче таблицада», «35 нче таблица» һәм «38 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.109 нчы пунктта «35 нче таблица» сүзләрен «44 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.1.110 нчы пунктның беренче абзацында «Кулланучылар хокукларын саклау һәм кеше иминлеген яклау өлкәсендә күзәтчелек итү федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы (Татарстан) буенча идарәсе белән килештереп» сүзләрен төшереп калдырырга;

5.1.110 нчы пунктта «35 нче таблица» сүзләрен «44 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2 бүлекчәдә:

5.2.8 нче пунктта «36 нчы таблица» һәм «36 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «45 нче таблица» һәм «45 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.9 нчы пунктта «37 нче таблицада» сүзләрен «46 нчы таблицада» сүзләренә алыштырырга;

5.2.10 нчы пунктта «37 нче таблица» сүзләрен «46 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.30 нчы пунктта «38 нче таблицада» һәм «38 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «47 нче таблицада» һәм «47 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.31 нче пунктта «39 нчы таблица» һәм «39 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «48 нче таблицада» һәм «48 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.32 нче пунктта «40 нчы таблицада» һәм «40 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «49 нчы таблицада» һәм «49 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.39 нчы пунктта «41 нче таблица» һәм «41 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «50 нче таблицада» һәм «50 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.40 нчы пунктта «42 нче таблица» һәм «42 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «51 нче таблицада» һәм «51 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.42 нче пунктта «43 нче таблицада» сүзләрен «52 нче таблицада» сүзләренә алыштырырга;

5.2.46 нчы пунктта «44 нче таблица», «44 нче таблица» һәм «44 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «53 нче таблицада», «52 нче таблица» һәм «53 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.47 нче пунктта «45 нче таблица» һәм «45 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «54 нче таблица» һәм «54 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.54 нче пунктта «46 нчы таблица» һәм «46 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «55 нче таблица» һәм «55 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.81 нче пунктта «47 нче таблицада» һәм «47 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «56 нчы таблицада» һәм «56 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.82 нче пунктта «48 нче таблица» һәм «48 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «57 нче таблица» һәм «57 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.83 нче пунктта «49 нчы таблица» һәм «49 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «58 нче таблица» һәм «58 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.86 нчы пунктта «50 нче таблицада» һәм «50 таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «59 нчы таблицада» һәм «59 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.88 нче пунктта «51 нче таблица» һәм «51 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «60 нчы таблица» һәм «60 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.117 нче пунктта «52 нче таблица» сүзләрен «61 нче таблица» сүзләренә алыш-тырырга;

5.2.121 нче пунктта «52 нче таблица» сүзләрен «61 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.139 нчы пунктта «53 нче таблица» һәм «53 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «62 нче таблица» һәм «62 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.143 нче пунктта «54 нче таблица» һәм «54 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «63 нче таблица» һәм «63 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.146 нчы пунктта «55 нче таблица» һәм «55 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «64 нче таблица» һәм «64 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.147 нче пунктта «56 нчы таблица» һәм «56 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «65 нче таблица» һәм «65 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.148 нче пунктта «57 нче таблица» һәм «57 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «66 нчы таблица» һәм «66 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.152 нче пунктта «58 нче таблица» һәм «58 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «67 нче таблица» һәм «67 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.155 нче пунктта «59 нчы таблица» һәм «59 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «68 нче таблица» һәм «68 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.178 нче пунктта «60 нчы таблица» һәм «60 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «69 нчы таблица» һәм «69 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.213 нче пунктта «61 нче таблица» һәм «61 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «70 нче таблица» һәм «70 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.216 нчы пунктта «62 нче таблицада» һәм «62 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «71 нче таблицада» һәм «71 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.233 нче пунктта «62 нче таблица» сүзләрен «71 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.234 нче пунктта «63 нче таблица» һәм «63 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «72 нче таблица» һәм «72 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.238 нче пунктта «58 нче таблицасы» сүзләрен «67 нче таблицасы» сүзләренә алыштырырга;

5.2.239 нчы пунктта «64 нче таблица» һәм «64 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «73 нче таблица» һәм «73 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.247 нче пунктта «65 нче таблица» һәм «65 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «74 нче таблица» һәм «74 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.2.251 нче пунктта «66 нчы таблица» һәм «66 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «75 нче таблица» һәм «75 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3 бүлекчәдә:

5.3 бүлекчәнең 5.3.6 нчы пунктындагы беренче абзацында «шулай ук исәп-хисап чыгымнарын» сүзләре алдына «санитар саклау зоналары чикләрен, су сыйфатын,» сүзләрен өстәргә;

5.3.9 нчы пунктта «67 нче таблицада» һәм «67 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «76 нчы таблицада» һәм «76 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.29 нчы пунктта «67 нче таблица», «68 нче таблица», «69 нчы таблица» һәм «70 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «77 нче таблица», «77 нче таблица», «78 нче таблица» һәм «79 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

70 нче таблицага теркәлгән искәрмәдә «58 нче таблицада» сүзләрен «67 нче таблицада» сүзләренә алыштырырга;

5.3.33 нче пунктта «69 нчы таблицада» сүзләрен «78 нче таблицада» сүзләренә алыштырырга;

5.3.35 нче пунктта «70 нче таблица» сүзләрен «79 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.42 нче пунктта «71 нче таблица» һәм «71 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «80 нче таблица» һәм «80 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.65 нче пунктта «72 нче таблица» сүзләрен «81 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.73 нче пунктта «73 нче таблицада» һәм «73 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «82 нче таблицада» һәм «82 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.74 нче пунктта «61 нче таблицада» сүзләрен «70 нче таблицада» сүзләренә алыштырырга;

5.3.81 нче пунктта «74 нче таблица» һәм «74 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «83 нче таблица» һәм «83 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.91 нче пунктта «75 нче таблицада» һәм «75 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «84 нче таблицада» һәм «84 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.101 нче пунктта «76 нчы таблицада» һәм «76 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «85 нче таблицада» һәм «85 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.109 нчы пунктта «31-110-2003 нче кагыйдәләр җыентыгы» һәм «77 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «256.1325800.2016 нчы кагыйдәләр җыентыгы» һәм «86 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.110 нчы пунктта «77 нче таблица» сүзләрен «86 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.133 пунктта «31-110-2003 кагыйдәләр җыентыгы» сүзләрен «256.1325800.2016 кагыйдәләр җыентыгы» сүзләренә алыштырырга;

түбәндәге эчтәлекле $5.3.140^1$ – $5.3.140^3$ пунктлар өстәргә:

«$5.3.140^1$. Торак биналарны проектлаштырганда электр энергиясенең егәрлеген исәпләп чыгарырга һәм аны проект документларында күрсәтергә кирәк. Әлеге егәрлекне исәпләп чыгару тоташтыруга техник шартлар алу өчен гамәлгә ашырыла. Саклау аппаратурасын, тукландыру кабельләре һәм бүлү челтәрләре киселешен 256.1325800.2016 нчы кагыйдәләр җыентыгы нигезендә – исәп-хисап егәрлеге буенча сайлап алырга.

$5.3.140^2$. Торак биналарның билгеләнгән егәрлеген исәпләп чыгару (киловатта) түбәндәге формула буенча билгеләнә:

$$P_{зм} = P_{змуд} \times N_{зм},$$

монда:

$P_{змуд}$ – белдерелгән егәрлекне исәпләп чыгару өчен фатирлардагы электр кабул иткечләрнең торак биналар төркеменә бәйле рәвештә 77^1 нче таблица буенча кабул ителә торган чагыштырма йөкләнеше;

$N_{зм}$ – ярдәмче трансформатор станциясенә тоташтырылган торак бинадагы фатирлар саны.

77^1 нче таблица

Белдерелгән егәрлекне исәпләп чыгару өчен торак биналар фатирларындагы электр кабул иткечләренең чагыштырма йөкләнеше ($P_{змуд}$), кВт/фатирга

Т/с	Электр энергиясен кулланучылар	Белдерелгән егәрлекне исәпләү өчен чагыштырма электр йөкләнеше, кВт/фатирга
1.	1 нче төркем торак биналар	0,53
2.	2 нче төркем торак биналар	0,61
3.	3 нче төркем торак биналар	0,81
Искәрмә: 1. Белдерелгән егәрлекне исәпләп чыгару өчен чагыштырма электр йөкләнешенең мәгънәләре: фатирлар саны 40 һәм аннан да күбрәк булган 1 нче һәм 2 нче төркем күпфатирлы йортлар өчен, фатирлар саны 65 һәм аннан да күбрәк булган күпфатирлы йортлар өчен – 3 төркем өчен.		

2. 1 нче төркемгә газ плитәләре булган, лифтлары булмаган торак биналар керә. 3. 2 нче төркемгә лифтлары һәм газ плитәләре булган торак биналар керә. 4. 3 нче төркемгә лифтлары һәм электр плитәләре булган торак биналар керә. 5. Барлык төркемнәрнең чагыштырма электр йөкләнешләре гомумйорт йөкләнешләрен, 2 нче һәм 3 нче төркем өчен лифт йөкләнешен дә кертеп исәпкә ала. 6. Билгеләнгән егәрлекне исәпләп чыгару өчен чагыштырма электр йөкләнеше бертип проектлар буенча биналарда уртача гомуми мәйданы 70 кв.метр булган (35 кв.метрдан 90 кв.метрга кадәр булган фатирлар) фатирларга китерелгән. 7. Югары комфортлы фатирлар өчен исәп-хисап йөкләнешен проектлаштыру биреме нигезендә яки билгеләнгән егәрлек һәм ихтыяҗ белән бер үк вакытта булу коэффициентлары нигезендә (256.1325800.2016 нчы кагыйдәләр җыентыгының 7.2 нче һәм 7.3 нче таблицалары) билгеләргә кирәк. 8. 2016 – 2018 елларда «Росэлектромонтаж» ассоциациясе тарафыннан «Сетевая компания» ачык акционерлык җәмгыяте (Казан шәһәре) белән шартнамә эшләрен башкару кысаларында алынган күпфатирлы торак йортларның электр йөкләнешләренең натураль үлчәү нәтиҗәләре беренчел мәгълүмат сыйфатында кулланылды (256.1325800.2016 нчы кагыйдәләр җыентыгындагы 7.1 нче таблица искәрмәсенең 9 нчы пункты нигезендә)

5.3.140^3. Төрле билгеләнештәге кулланучыларны (торак йортлар һәм җәмәгать биналары яки бина урыннары) катнаш тукландырганда билгеләнгән егәрлекне исәпләп чыгару (киловатта) түбәндәге формула буенча билгеләнә:

$$P_{змс} = P_{змздМАКС} + K_1 \times P_{змзд1} + K_2 \times P_{змзд2} + \ldots + K_N \times P_{змздN},$$

монда:

$P_{змздМАКС}$ – биналар яки бина урыннары йөкләнешләреннән максимум билгеләнгән егәрлек, кВт;

$P_{змзд1}$ … $P_{змздN}$ – барлык биналар яки бина урыннарының билгеләнгән егәрлеге, $P_{змздМАКС}$ тыш, кВт;

K_1 … K_N – $P_{змздМАКС}$ иң зур исәп-хисап йөкләнешендә җәмәгать биналарының (бина урыннарының) һәм торак йортларның (фатирларның һәм көчле электр кабул иткечләрнең) электр йөкләнешләренең өлешен исәпкә ала, 256.1325800.2016 нчы кагыйдәләр җыентыгының 7.13 нче таблицасы буенча кабул ителә торган коэффициентлар.

Бу очракта җәмәгать биналарының яки бина урыннарының электр йөкләнешләренең 256.1325800.2016 нчы кагыйдәләр җыентыгы таләпләре нигезендә исәпләнгән исәп-хисаплары җәмәгать биналарының яки бина урыннарының билгеләнгән егәрлегенә туры китерелә.»;

5.3.142 нче пунктта «78 нче таблица» һәм «78 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «87 нче таблица» һәм «87 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.143 нче пунктта «79 нчы таблица» һәм «79 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «88 нче таблица» һәм «88 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.166 нчы пунктта «80 нче таблица» һәм «80 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «89 нчы таблица» һәм «89 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.181 нче пунктта «81 нче таблица», «82 нче таблица» һәм «81 нче һәм 82 нче таблицаларда» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «90 нчы таблица», «91 нче таблицада» һәм «90 нчы һәм 91 нче таблицаларда» сүзләренә алыштырырга;

5.3.182 нче пунктта «81 нче һәм 82 нче таблицаларда» сүзләрен «90 нчы һәм 91 нче таблицаларда» сүзләренә алыштырырга;

5.3.183 нче пунктта «81 нче таблица» һәм «82 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «90 нчы таблица» һәм «91 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

82 нче таблицага теркәлгән искәрмәдә «70 нче таблицада» сүзләрен «79 нчы таблицада» сүзләренә алыштырырга;

5.3.193 нче пунктта «64 нче таблица» сүзләрен «73 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

5.3.200 нче пунктта «81 нче таблица» сүзләрен «90 нчы таблица» сүзләренә алыштырырга;

6 бүлектә:

6.1 бүлекчәнең 6.1.6 нчы пунктын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«6.1.6. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләрендә капиталь төзелеш объектлары төзү, торак пунктлар чикләрендә җир асты корылмаларын урнаштыру Идел буе федераль округы буенча Җир асты байлыкларыннан файдалану департаментының Татарстан Республикасы буенча геология һәм лицензияләү бүлегеннән төзеләчәк йорт участогы астында файдалы казылмалар булмавы турында бәяләмә алганнан соң гына рөхсәт ителә. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан һәм файдалы казылма ятмалары мәйданнарында урнашкан җир кишәрлекләрендә йортлар төзелү, шулай ук торак пунктларның чикләрендә файдалы казылмалар яткан урыннарда җир асты корылмаларын урнаштыру Идел буе федераль округы буенча Җир асты байлыкларыннан файдалану департаментының Татарстан Республикасы буенча геология һәм лицензияләү бүлеге рөхсәте нигезендә рөхсәт ителә.

6.3 бүлекчәнең 6.3.12 нче пунктындагы алтынчы абзацында «балык саклау зоналары,» сүзләрен төшереп калдырырга;

6.4 бүлекчәнең 6.4.10 нчы пунктындагы икенче абзацын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«6.4.10. Җиргә тискәре йогынты ясау аларның деградациясенә, экологик хәл начарлануга һәм (яки) туфрак катламы бозылуга китерсә, алар аркасында хуҗалык эшчәнлеге алып барырга рөхсәт ителмәсә, ә мондый зыяннарны рекультивацияләү юлы белән бетереп булмаса, Россия Федерациясе Хөкүмәте белән билгеләгән тәртиптә җирләрне консервацияләргә рөхсәт ителә.»;

6.8 бүлекчәнең 6.8.1 нче пунктында «83 нче таблица» һәм «83 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «92 нче таблица» һәм «92 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

6.11 бүлекчәнең 6.11.6 нчы пунктында «84 нче таблицада» һәм «84 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «93 нче таблицада» һәм «93 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

7 бүлектә:

7.2 бүлекчәнең 7.2.4.1 нче пунктында «85 нче таблицада» һәм «85 нче таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «94 нче таблицада» һәм «94 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

7.3 бүлекчәнең 7.3.4 нче пунктында «86 нчы таблица» һәм «86 нчы таблица» сүзләрен шул ук эзлеклелектә «95 нче таблица» һәм «95 нче таблица» сүзләренә алыштырырга;

7.4 бүлекчәнең 7.3.11 нче пунктын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«7.3.11. Вакытлыча корылмаларны, ларекларны, киоскларны, япмаларны һәм башка шундый төзелмәләрне урнаштыру Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы территориясендә гамәлдәге норматив документлар нигезендә куркынычсызлык таләпләрен үтәп, янгынга каршы саклау һәм әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын тәэмин итеп башкарылырга тиеш.»;

әлеге республика нормативларына теркәлгән 1 нче кушымтаның «Проектлаштыру һәм төзү буенча кагыйдәләр җыентыгы» бүлегендәге 11 нче пунктны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«11. 256.1325800.2016 нчы кагыйдәләр җыентыгы. «Торак һәм җәмәгать биналарының электр җайланмалары. Проектлаштыру һәм монтажлау кагыйдәләре».»;

әлеге республика нормативларына теркәлгән 2 нче кушымтага алфавит тәртибендә түбәндәге терминнар һәм билгеләмәләр өстәргә:

«Бульвар – җәяүлеләр өчен транзит хәрәкәте, җәяү йөрү, көндәлек ял итү өчен билгеләнгән урам һәм елгалар буенда линияле формадагы яшелләндерелгән территория.

Газон – махсус сайлап алынган үләннәр орлыклары чәчеп булдырыла торган, утыртмалар, парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы булган үлән катламы, шулай ук табигый үлән үсемлеге.

Шәһәр бакчасы – рекреацион эшчәнлек төрләре җыелмасы чикләнгән, күбесенчә җәяү йөрү һәм халыкның көндәлек ялы өчен билгеләнгән, мәйданы, кагыйдә буларак, өч гектардан алып биш гектарга кадәр булган яшелләндерелгән территория. Реконструкция шартларында территориянең зурлыгы гамәлдәге шәһәр төзелеше ситуациясе белән билгеләнә.

Электр җайланмасының белдерелгән егәрлеге – җайга салуның агымдагы чорында мегаваттларда (МВт) исәпләнә торган һәм челтәр оешмасы белән электр энергиясен тапшыру буенча хезмәт күрсәтүләрдән файдаланучылар арасындагы электр энергиясен тапшыру буенча хезмәтләр күрсәтү шартнамәләрдә билгеләнгән егәрлекнең иң чик зурлыгы. Белдерелгән егәрлекнең зурлыгы техник шартлар һәм технологик тоташтыру турындагы акт белән билгеләнгән максималь егәрлектән артып китә алмый.

Ландшафт архитектурасы – территорияне күләмле-пространстволы оештыру, билгеле бер сәнгать образын тудыра торган табигать, төзелеш һәм архитектура компонентларын бербөтен композициягә берләштерү.

Иң чик рекреацион йөкләнеш – ландшафтның табигать компонентларын саклау тәэмин ителә һәм паркны оештыруга карата функциональ-технологик таләпләр тормышка ашырыла торган паркта булу тыгызлыгы.

Рекреацион зоналар – муниципаль берәмлекләр, торак пунктлар чикләрендә урманнар, шәһәр урманнары, скверлар, парклар, шәһәр бакчалары, буалар, күлләр, сусаклагычлар, пляжлар, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буе полосалары белән, шулай ук ял, туризм, физик культура һәм спорт белән

шөгыльләнү өчен билгеләнгән һәм файдаланыла торган башка территорияләр чикләрендәге зоналар.

Сквер – халыкның кыска вакытлы ялы һәм транзитлы җәяү йөрү өчен билгеләнгән, кагыйдә буларак, 0,5 гектардан 2,0 гектарга кадәр булган компактлы яшелләндерелгән территория.

Функциональ зоналар – территориаль планлаштыру документлары белән чикләре һәм функциональ билгеләнеше билгеләнгән зоналар.»;

әлеге республика нормативларына теркәлгән 9 нчы кушымтада:

5 нче таблицага искәрмәнең 4 нче пунктында «31-110-2003 нче кагыйдәләр җыентыгы» сүзләрен «256.1325800.2016 нчы кагыйдәләр җыентыгы» сүзләренә алыштырырга;

7 таблицага искәрмәнең 3 нче пунктында «31-110-2003 нче кагыйдәләр җыентыгының 6.21 нче пункты» сүзләрен «256.1325800.2016 нче кагыйдәләр җыентыгының 7.2.9 нчы пункты» сүзләренә алыштырырга.

Татарстан Республикасы
Премьер-министры А.В.Песошин